

Hej deltagare vid föreläsning och workshop 15 oktober!

Här kommer min PowerPoint från föreläsningen med några tillagda bilder då jag själv föll i samma grop som många andra. Jag missade att få med några bildmotiv från Gotland utanför Visby innerstad (men jag hade förberett att ta med dem). Min föreläsning skulle ju handla om Gotland och Visby. Vissa utvalda motiv från just innerstan får ju ständigt representera inte bara hela Visby, trots att det bara är 10 % av staden, utan också hela ön. Ett mycket dominerande mindscape alltså, som påverkar oss starkt. Det var även några foton som inte syntes när jag visade Powerpointen. De är med nu.

Jag vill förtydliga bilden med trädet i förgrunden, gröna "kullar" i mitten och Kruttornet, ofta kallad "Visbys äldsta byggnad", i fonden. Kullarna är alltså skyttevärn, ett dolt kulturarv som berättar viktig 1900-talshistoria, men som är svårt att lyfta fram på grund av dominerande bilder och berättelser om medeltid, party-Visby eller Almedalsveckan. De byggdes så de inte skulle synas, tänker kanske ni. Jo, så var det ju, men ni har säkert bra idéer för hur de skulle kunna hamna lite högre upp i kulturarvshierarkierna, förutom exemplen ni fick på nästa bild, som berättar om konstutställningen och musikprojektet.

Även era egna bilder får ni med här, så ni ser dem tydligare, både foton och kartor. De är ju det viktigaste! De innehåller mycket spännande att tänka vidare kring tillsammans med det ni berättade om dem. Det blev lite trassligt med tekniken, då det tog så lång tid för min e-postbox att ta emot det ni skickade och få in det i en Powerpoint. Jag ber om ursäkt för detta.

Grupp Annas val att visa både Fiskargränd, som blivit det mest centrala motivet för Visby som rosornas stad, och något helt annat, fönstret med Uriah Heeps skivomslag, fick ju oss att haka till och skratta. Det överraskade väldigt då det blev en så stark kontrast. Fiskargränd i blött höstväder istället för i sommarglans med lysande röda rosor är ju i sig själv en kontrast också, men det kan ju vara lätt att ändå få sommarbilden i huvudet. Det är ju så vi vill att det ska se ut. Jag lyssnade på första låten på Uriah Heepskivan. Den fick mig inte att tänka på Visby, men det kanske någon annan gör.

Grupp Monicas bild har med en bit av Sankt Hans ruin som sticker upp bakom ett hus, ett kalkstenshus på ena sidan, ytterligare ett i annan stil och flera bilar. Det var mycket som kom med, sa ni. Ni talade en del om vägskyltarna och om bilarna, vilket flera grupper gjorde. Bilarna skapade känslor, ofta negativa. De är i vägen och passar inte in av olika anledningar. Detsamma gäller människor på bild. De kan störa då det är en annan tidsperiod än nutid som är viktig. Kulturarvsberättelser om medeltid utesluter bilar. Det blir exempelvis svårt att tänka in sig själv i en annan tid, när något har starka tidsmarkörer som raserar tolkningsramen. Mitt exempel var ju mannen med den randiga baddräkten vid invigningen av Medeltidsveckan för ett antal år sedan. Nu när vi lever i en tid med mycket hållbarhetstänk kan ju bilarna också bli helt fel. Någon berättade om att när en bild skulle tas tog det en stund så att det som störde skulle hinna försvinna. Vi är mycket medvetna om vad vi vill ha med på bilder och inte. Vi är bra på bildgenrer, även om vi kanske inte tänker så mycket på det.

Amandas grupp fångade restaurangskylten på Kapitelhusgårdens grå kalkstensfasad. Här fanns tydliga tecken på "gammalhet", med typsnittet och väggens skrovliga yta, fönstrens rundade form och blyinfattade glas.

I grupp Emelies bild är gatsten, murar och betongbaggarna dominerande, liksom domkyrkotornen i fonden. Här ser vi också en gatlykta i gammal stil, en sådan som Owe Ronström brukade gå och slå på med en käpp för att få reda på vilket material det var. Material har ju mycket med autenticitet och trovärdighet att göra i berättelserna om ett förr. Baggarna är ju också väldigt symbolladdade och hade ni varit här en solig dag då fler människor rört sig i staden hade ni kanske sett när någon fotar sina barn eller någon vuxen vän sittande på en bagge, för att få ett tydligt minne kopplat till en specifik plats. Domkyrkotornets klockspel är också ett typiskt Visbyljud (att jämföra med min bild på klistermärket med texten "Fara å färde Gotland" i Almedalen, som jag förknippar med klockringning när det behöver varnas för något, exempelvis nynazister som marscherar eller håller tal).

Grupp Klara lyfte också fram de starka symbolerna, här murgrönan, landskapsväxten som Region Gotland smyckar ut soptunnorna med. Kanske var det också er grupp som var in någonstans och kollade igenom souvenirerna, som ju också är starka uppladdade symboler. Soptunnorna berättade också om en plats med mycket turister där det behövs städas undan.

Grupp Julia hade hittat en helt annan berättelse i och med skylten om Betty Pettersson, Sveriges första kvinnliga student och akademiker. Det var svårt att avgöra hur gammal skylten är, sa ni i gruppen och vem som skrivit den gick inte att få fram. Skyltar är ju väldigt tydliga "pekare" som får oss att rikta blicken och tankarna.

Grupp Johanna hade fångat den gamla personen med rollator som stretade uppför backen i en typisk innerstadsmiljö med valv och rosor. Era konnotationer handlade om en motståndshandling, att som gotlänning inte ge vika när staden gentrifieras genom höga huspriser, att bo kvar och inte lockas av att få bra betalt. Det hör ihop med en stor berättelse, grand narrative om marknadsekonomin. Vi kom in på dialekter, att det nästan inte hördes någon som pratade gotländska, som också kunde vara ett tecken på att många var nyinflyttade. Det är ju något som kan leda lite fel, ett misstag jag själv gjort när jag försökt definiera en gotlänning endast utefter dialekt.

Grupp Amalia ville visa upp ett mycket gammalt hus med en vacker dörr som först drog till sig uppmärksamheten (estetiken har stor betydelse), men sedan var det något annat som fångade intresset mycket mer, en murgrönsranka i plast. Den fungerade ungefär som Roland Barthes punctum, något som träffar en starkt i en bild. Nu är det här ingen bild, men något visuellt, i alla fall och det är materialet igen som känns helt fel, medan murgröna i sig hör hit. Taggtråden är också en stark symbol, något som skiljer av människor från djur, men också människor från andra människor, "vi och dom". En konstnär, Steven Bachelder, som arbetar på Campus Gotland jobbade med ett konstprojekt på Irland för länge sedan. Han valde ut en plats som fotograferades mycket och hängde upp murgrönsrankor i plast och studerade sedan hur de flyttades in i alltfler avbildningar av platsen. Mitt exempel med fällgallret i ett murtorn efter filminspelningen av Petri tårar kom ju också att hamna på bilder. Fast det var kanske inte meningen att det skulle representera Visby på ett förstadagsbrev för nya frimärken (Visby som världsarv) eller i böcker om Visby utgivna av aktörer inom kulturarvsbranschen.

Grupp Lina visade ett ovanligt bildmotiv som tydliggör att Visby innerstad är uppbyggd nedanför och på en klint med stor nivåskillnad. Här är kalkstenen i dagen med växlighet på. Kanske var det också den gruppen som såg ett jugendhus ni aldrig sett tidigare, trots att ni (några av er?) bor här. Här blir bortseendet tydligt. Vår blick dras till samma saker, sådant vi tror oss känna igen och vill få bekräftat,

men också lärt oss vara betydelsefullt. Visby innerstad är fullt av 1900-talshus, men det är de äldre eller de som ser äldre ut vi helst tittar på och pratar om. Det är mycket vi inte lägger märke till alls.

Grupp Susanna valde Kallbadhusets, Kallis, stora reklambild med palmer, segelbåt, sol och mängder av människor som samlats till after-beach. Ni ser väldigt glada ut på den bilden, medan den andra bilden, som visar kontrasten, hur Kallis ser ut en gråmulen oktoberdag, påverkar mungiporna att riktas nedåt. Ni sällar er till bildgenren selfie eller snarare wefie, på ett talande sätt.

Grupp Helena valde också bilden med Kallis med palmer som anknyter till berättelser om Gotland som sommarön och Visby som en sommarstad, vilket för tankarna på den vanliga frågan "Vad gör ni på vintern?". Ni ville också ha med gotlandsbåten i hamnen på bilden, som är så typiskt när det är en ö och något som blir ett kroppsminne för de som väljer det färdmedlet. Ni valde att ta med ett Visbymotiv till, på muren, som är en så stark symbol och en stark gräns för många olika saker, inte minst för olika slags liv, andra typer av byggnader, för en annan typ av kommers, andra slags ljud och dofter. Några pratade om innerstaden som en bra plats att vara på om man behövde vänja sig av med för mycket shoppande.

Slutligen grupp Ingrid, med en bild på en halvt nedmonterad uteservering med baren inpackad i presentningar. Ni tog upp skyltarna, även de med ett typsnitt som ska passa in i medeltidsbilden, på en gammaldags gatlykta. Här är också berättelsen om Visby som den nu sovande sommarstaden närvarande.

Min förhoppning med föreläsningen och denna workshop var att ni skulle få syn på vad dominerande bilder och berättelser gör med platser och med oss och börja fundera på hur dominerande mindscapes kan nyanseras. En viktig sak är hierarkier, både vad gäller mellan kulturarv, men också mellan kulturarv och annat som inte fått kulturarvsstatus. Här kommer hållbarhet in, som demokratifrågor och representation. Vilka får plats i Visby, hur påverkas människor och miljö av det ekonomiska systemet, med ökad turism?

Vad är det vi ser (hör, förnimmer, lägger märke till) och vad bortser vi från? Hur kan vi försöka använda oss av fler sinnen än den dominerande synen för att bli varse vad en plats kan vara? Ni talade om havsvinden mot kinden, hur det kändes att gå på den kullriga gatubeläggningen, mötte mängder av kuttrande och flaxande duvor, att ni kände en viss sorts matdoft, men att ni saknade dofter av annan slags mat. Det är en bra reflektion. Vad som inte finns, säger också mycket om en plats. Är något bortträngt, något som behöver anpassa sig efter den dominerande berättelsen? Ni talade också om störande saker, det säger mycket om normer och förväntningar.

Det var kanske svårare att bli varse vems röster som var närvarande i Visby innerstad, förutom vissa arkitekters, trafikverkets, antikvariers och de som driver baren och evenemangen på Kallis. Tiden var för knapp för det. Ni upptäckte mycket som kommunicerar. Här är det spännande att tänka vidare på vilka aktörer det kan kopplas till, vem som har rätt att berätta och vilka värden som gäller för dem.

Några fick också syn på hur ni själva gör när ni fotograferar. Det var bra. Estetikens roll kom också upp. Det vackra som är så lätt att dras till.

Slutligen vill jag tipsa om en disputation den 15 november vid Stockholms universitet. Det är etnologen Elin Nystrand von Unge som försvarar sin avhandling "Samla samtid; Insamlingspraktiker och temporalitet på kulturhistoriska museer i Sverige". Avhandlingen som damp ner här på institutionen nyligen ser spännande ut.

Hoppas vi ses igen! Hälsningar
Carina